

זהשתא דתקון רבנן שבועת היסת משתבעי הני עדים דיהיבנא ליה... — ואם תאמר, מדוע צריכים להשבע, הלא הלוה אינו יכול לטעון בודאות שלא נתנו למלוה? — כתב הרמב"ן, כיון שמכל מקום הם חייבים ליתן, או ללוה או למלוה, ושניהם טוענים טענת ברי, המלוה טוען שלא נתנו לו והלוה טוען שלא החזירו לו, מצרפים טענותם ומחשיבים זאת לטענת ברי, הגם שכל טענה בפני עצמה אינה 'ברי' גמור, שאין המלוה יודע אם החזירו ללוה ואין הלוה יודע אם נתנו למלוה.

דף מד

'אלא אי איתמר הכי איתמר... קידושין דמדעתה — אביה ולא היא, גירושין דבעל כרחה — בין היא ובין אביה' — ונראה נפקא מינה בין שתי הלשונות בטעמו של רבי יוחנן — כאשר האב מוחה בפרוש שלא תקבל גיטה; לפי לישנא קמא, יודו חכמים לרבי יהודה שאין קבלתה מועילה, כי טעמם רק משום שמכנסת עצמה לרשות אביה ומסתמא נוח לו בכך. ואילו ללישנא בתרא לא איכפת לנו ברצונו כלל, ובכל אופן מגורשת (עפ"י מרומי שדה להלן).

'תנן, האיך מקדש את בתו כשהיא נערה בו ובשלוהו. בו ובשלוהו אין, בה ובשלוהו לא. תיובתא דריש לקיש... בעא מיניה רבא מרב נחמן: נערה מהו שתעשה שליח לקבל גיטה מיד בעלה... אמר ליה אין עושה שליח' — כבר הקשו הראשונים על ה'תיובתא' שהשיבו מהמשנה על ריש לקיש, הלא אפשר שלכך לא קתני 'בה ובשלוהו' — משום שאין ביכלתה לעשות שליח. ותרצו הראשונים (רמב"ן, וע' רשב"א ושיטה ל"ג למי. וכיו"ב במהרש"א) שהדיוק הוא מהמלה 'בו' שבמשנה, שהיא מיותרת לדייק 'בו' ולא 'בה'.

והאחרונים תרצו, שספק הגמרא שמא אינה יכולה לעשות שליח, אינו אלא לר' יוחנן, אבל לריש לקיש — עושה ועושה. (וכן מבואר בירושלמי בגטין בפרק 'התקבל' — ע' אור שמח הל' גירושין ב, יג). וטעם הדבר, כי לדעת ריש לקיש יש לה כח עצמי ואינה כיד או חצר אביה, שאם כן, ודאי היה לו לריש לקיש לחלק בין מכנסת עצמה לרשות אביה או מפקעת עצמה, ומכך שאינו מחלק וסובר שגם בקידושין שמפקעת עצמה מרשות אביה יכולה לקדש עצמה — הרי מוכח שיש לה זכות עצמית וכח בעלות על הקדושין, ולכן לשיטתו ודאי שיכולה גם לשלוח שליח. (טעם המלך; חזון איש, ועוד. והמפרשים כאן האריכו בשאלה זו. וע' בית ישי (סט) שהסביר בזה את המשך דברי הגמרא 'צווח ר"ל... ולא אשגחו...').

'צווח ריש לקיש כי כרוכיא זיצאה והיתה' וליכא דאשגח ביה' — הגם שהקש זה לא נחלק בו אדם מעולם, אעפ"כ סוברים חכמים היות וטעם החילוק מפני שגט מועיל בעל כרחה משא"כ קידושין, ממילא לענין זה לא שייך ההקש.

עוד יש לומר, סוברים החולקים שלא לכל דבר נתקבל הקש זה, אלא היכא דאתמר אתמר היכא דלא אתמר לא אתמר. (תוס' ר"י הוקן; שיטה ל"ג למי; רשב"א להלן ס. וכבר כתבו ראשונים שבמקום טעם וסברה, יש הקש למחצה — ע' תוס' יבמות פו. נדרים ז. וראה דוגמאות נוספות במובא לעיל טו. לו.).

(ע"ב) 'כיד אביה דמיא או כחצר אביה דמיא... ואי סלקא דעתך כחצר אביה דמיא, כי מטא גיטה לידה נמי לא תיגרש דהויא לה חצר המשתמרת שלא לדעת אביה...' — יש לבאר

מה סלקא דעתין לומר שזוכה מדין 'חצר', והלא אינה קנינו ורכושו של האב?
 ויש לומר, ודאי גזרת הכתוב היא — ונתן בידה, אלא נסתפקנו לפרש שמא גילה כאן הכתוב
 שמועיל הדבר כדין חצר, כשם שחצרו של אדם שרגיל להניח כל חפציו בביתו ובחצרו — קונה
 לו, כמו כן גבי גט, המקום בו רוצה האב שיהא נמצא שם — ביד הבת, קונה לו. ולפי צד זה
 צריך שכל פרטי דיני קנין חצר, יהיו גם כן וכגון 'משתמרת לדעתו' (אילת השחר).

'אפכוה ושדרוה לקמיה דרב' — פרש רש"י, שהפכו את שמות החכמים במכוון, משום שרב אוהבו
 של שמואל היה, אולי יודה לדברי קרנא שאמרו לו בשם שמואל. (וכו"ב בסגנון שונה מעט בשאר
 ראשונים).

מכאן [וממקומות נוספים כיוצא בזה] הוכיח רבי יוסף חיים מבגדד (בשו"ת רב פעלים ח"ג חו"מ א. וכזאת
 נמצא בספר ברכת אברהם בקונטרס אחרון כאן על תד"ה כמין) שמותר לשקר במקום שנצרך הדבר כדי להעמיד
 את הדבר על אמיתותו.

ומזה למד ב'רב פעלים' שם, שמותר לו לדיין היושב בדין, ודעתו מנוגדת לדעת שני הדיינים
 האחרים, מותר לו לומר 'איני יודע הדין' כדי שיוסיפו עליהם דיינים. ויש חולקים על כך — עיין
 שם.

כמו"כ דובר באחרונים אם מותר לאדם לטעון טענה שקרית בדין, כשיודע בודאות שהדין עמו, אלא שאם יטען את
 הטענה האמיתית, לא יאמינוהו, ולא יצדק בדין אלא אם יטען טענת-שקר. ע' בתוס' ובמפרשים אחרונים — כתובות
 פרק אלמנה ניונת. וע"ע ברכת אברהם גיטין ד. שערי שמועות שם כו. וע"ע בענין זה במובא ביוסף דעת ב"ק מ: (על
 תד"ה הוה); סנהדרין יז; שבעות לא.

'צריכה גט — שמא נתרצה האב' — הסברים שונים ניתנו בספרי הראשונים לסיבת חלות הקדושין;
 יש אומרים שהקדושין חלים למפרע, משעת הנתינה, כי זכות היא לאדם שמקדשים את בתו, שמן
 הסתם רוצה בדבר, אך היות שלפעמים יש בדבר חובה ואינה זכות גמורה, לכך צריכים אנו לריצויו
 של האב, שבזה מגלה דעתו שאכן בשבילו הדבר בגדר זכות ולא חובה. (ר"ן).

ויש סוברים שדינם כקידושין על תנאי, 'על מנת שירצה אביך', וכשנתרצה קויים התנאי וחלים
 הקידושין. ולפי זה, אין צריך שמעות הקדושין יהיו בעין בזמן ריצוי האב, שהרי זה ככל קידושין
 על תנאי. (עפ"י הרשב"א. וכן דעת הרמ"ה — ע' טור אבה"ע לו. עוד נחלקו הראשונים אם בתחילה כשנודע לאב,
 צוות, ואחר כך נתרצה — ע' רשב"א. וע' טוש"ע אה"ע לו, יא; זכר יצחק טז ד"ה אמנם באמת).

והריטב"א כתב שהקדושין מועילים בעת שנתרצה מדין 'ערב' (כדלעיל ז.), כאילו אומר לו האב באותה
 שעה 'הנח מעות הקדושין אצל בתי, ובוה תתקדש לך'. ולפי זה — כתב — צריך שיהו המעות
 בעין בשעת ריצויו של אב, אבל אם נאבדו או נתאכלו — אין לקדושין במה לחול. [לכאורה לשיטה
 זו, צריכים שיהו עדים נוכחים בעת שנתרצה. ויש לעיין אם צריכים להיות גם בשעת מעשה הנתינה
 לבת — אילת השחר].

וכבר האריכו האחרונים בבאור כל אחת משיטות הראשונים הללו — ע' בשו"ת מהרי"ק ל; שער המלך אישות ב,יג;
 אבני מילואים לו,ב; חזון איש; שערי ישר ז,ו ד"ה ובוה יש; חדושי הגרנ"ט (השלם) קז; מנחת שלמה — עד, ד"ה ברם
 היא.

'צריכה מיאון, שמא לא נתרצה האב בקידושין ויאמרו אין קידושין תופשין באחותה' — אף

על פי שמצאנו בכמה מקומות קידושין מדרבנן, ולא חשו שמא יאמרו אין קדושין תופשין באחותה — יש לומר שבגדולה שאין שייך בה מיאון אין תקנה לחשש זה, אבל בקטנה ששייך לתקן — תקנו (עפ"י הרא"ש; רשב"א).

עוד יש לומר שבקטנה יש יותר מקום לגזור, כי הכל יודעים שאין לה יד, ואם אתה מצריכה גט, יאמרו ודאי היו קידושין גמורין, שידעו החכמים בריצויו של האב, אבל בנערה שיש לה יד, יאמרו, חשש הוא שחשו חכמים בדבר ואינה מקודשת גמורה (רשב"א). שיטת רב אחאי גאון (בשאלות, נט — הובא ברשב"א), שלא כשאר הראשונים, שכאן תקנו מיאון אף לנערה.

'עולא אמר אף מיאון אינה צריכה' — נחלקו הראשונים בסברת עולא; יש מפרשים שלדעתו אין לחוש שמא נתרצה האב, אבל אם ידענו שנתרצה לבסוף — מקודשת (רא"ש להלן מה). ויש סוברים שלדעת עולא צריכים אנו לדעתו של אב בזמן הקידושין, ואף אם התרצה בסוף — לא מהני. (עפ"י רי"ף, ר"י הזקן ועוד. והובאו שתי הדעות בשלחן ערוך — אה"ע לז, יא).

*

'ר' אסי לא על לבי מדרשא... אף אנא לא עייל, ר' אבין הוא דעייל... כמין ימא לטיגני' — פרש רש"י 'אמרה לי מיד, כשולה דג מן הים והמחבת נתונה על האור לתתו בתוכו בשמן לטגנו'.

המשיל את בית המדרש לים, שהרי בו צוללים במים אדירים, ואין מים אלא תורה. ואת התלמיד היוצא ממנו לאחר לימודו, דימו לזה השולה דג מן הים כדי לאכלו, וככל שמתקנו ומכינו ומטגנו בשמן במהרה, כן טעים ומובחר יותר. והנמשל, שינון הדברים לאחר הלימוד, סיכומם ויישובם על הלב, תיכף ללימוד.

ואפשר עוד שרמז כאן על כך שנעדרו שניהם מבית המדרש, שהפורש ממנו כפורש מן החיים, כדג הזה הפורש ממקום חיותו ומקורו — כמו ששהמשיל רבי עקיבא את ישראל הפורשים מן התורה.

וכענין שאמרו (שבת פג): 'לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ואפילו שעה אחת'. וכן אמרו: 'מי שיש לו בית המדרש בעירו ואינו הולך לשם חייב מיתה' (מסכת דרך ארץ רבא, יא) — כי 'מרבא ישיבה מרבא חכמה' (אבות ב) ו'החכמה תחיה בעליה' כתיב. וכתוב 'אדם כי ימות באהל' — שממית עצמו באהלה של תורה, על יד זה דוקא הוא חי, כמו שאמרו (בתמיד לב) 'מה יעשה אדם ויחיה — ימית עצמו. מה יעשה וימות — יחיה עצמו'. רמז לדבר 'וישכר באהליך' בגימטריא חיים.

דף מה

'האי אלמנה היכי דמי, אילימא דקדשה אביה, מי מצי מזבין לה, הא אין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות... הכא בקידושי יעוד ואלביא דר' יוסי בר' יהודה...' — יש לשאול, לפי מה שלמדו (לעיל יט) מדין יעוד לרבי יוסי בר' יהודה שאומר אדם לבתו קטנה צאי וקבלי קידושיך,

והזרת). ואם יכולה לשמור גיטה — בתחילה כתב רש"י שלדברי הכל אביה מקבל גיטה ולא היא. ולבסוף חזר בו וכתב שדינה כנערה. וכן כתבו התוס'.

ב. יש מי שכתב שאם האב מתנגד בהדיא שלא תקבל גיטה, לפי לשון ראשונה בדברי רבי יוחנן, מודים חכמים לרבי יהודה שאין קבלתה מועילה, כי לא אמרו חכמים אלא משום שמסתמא נוח לו לאביה שתקבל, הואיל ומכנסת עצמה לרשותו. (עפ"י חדושי הנצי"ב.

וע' בטור אה"ע (קלב) שתמה על בעל העטור שכתב ספק נערה ספק בוגרת נותן גט לאביה ואח"כ נותן לעצמה — מדוע צריך ליתן לאביה הלא גם נערה מקבלת גיטה. ופירש המנחת-חינוך (תקעט,ו), לפי שאין שום נוחות לאב בקבלת גיטה, מאחר והיא ספק בוגרת, ומה שמועילה קבלתה בנערה זהו רק משום שירדה תורה לסוף דעתו של אב שנוח לו בכך כי נכנסת לרשותו, וכדברי הרמב"ן בגטין לא).

ג. כל זה אמור בשלא נישאה, אבל אם נישאה, הרי היא ברשות עצמה לכל דבר. ואולם יש סוברים שהאב זכאי בקבלת גט בתו אפילו מן הנישואין. (עפ"י רש"י ביבמות קט. וע"ש בב"ח ובגה"ש; אה"ע קעג. ואולם אין כן דעת התוס' ועוד. ע' לעיל י בתוס' ותורי"ד. וע' בשו"ת הרדב"ז ח"ג אלף ו; אבנ"ז אה"ע קנג,ג).

במאמר — שנינו בברייתא שבקטנה מן האירוסין אין עושים מאמר אלא מדעת אביה, ואילו בנערה בין מדעת עצמה בין מדעת אביה. ואמר ריש לקיש שאפילו רבי יהודה מודה בזה, הואיל וזקוקה ועומדת.

העושה מאמר ביבמתו בעל כרחו — נתבאר ביבמות יט.

ב. לדברי חכמים שנערה מקבלת את גיטה, שאל רבא את רב נחמן האם נחשבת כיד אביה ממש לעשות שליח, אם לאו. ואמר לו: אין עושה שליח. ודוקא כשיש לה אב, אבל אין לה אב — עושה שליח. יש מן האחרונים שכתבו (עפ"י הירושלמי) שלדברי ריש לקיש ודאי עושה שליח כי יש לו כח עצמי לקבל ואינה נחשבת כלל כיד אביה. ואולם מכלל דברי הראשונים משמע שנקטו שאין נידון זה שייך למחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש.

קטנה שעשתה שליח קבלה, אינו גט עד שיגיע גט לידה, שהרי אין שליחות לקטן הלכך המביאו לה יהא שלוחו של בעל להולכה ויתננו לה (רש"י).

דפים מד — מה

- פז. א. קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה — האם חוששים לקדושין להצריכה גט או מיאון? ומה הדין בנערה?
- ב. קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה, ומת המקדש ונפלה לפני אחיו ליבום — מה דינה?
- ג. נתקדשה לדעת אביה ונישאת שלא לדעתו? כיצד הדין כאשר הלך האב למדינת הים או שהיה כאן ושתק? מה הדין כאשר נתקדשה וגם נישאת שלא לדעתו?
- א. קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה — רב ושמואל אמרו צריכה גט ומיאון; צריכה גט — שמא נתרצה האב בקידושין. צריכה מיאון — שמא לא נתרצה ויבואו לטעות ולומר מקודשת גמורה היא ואין קידושין תופסין לו בקרובותיה. אמר רב נחמן: והוא ששידכו, אבל לא שידכו — אין חוששים שמא נתרצה האב ואינה צריכה גט (אלא מיאון). כן משמע בגמרא, ממה שאמרו שלשמואל משכחת לה 'אלמנה' בקטנה

כגון שקדשה את עצמה. וכן מפורש בתוס' וערמב"ן. עולא אמר: אפילו מיאון אינה צריכה. ופרשו דברי עולא בשלא שידכו. ולפי לשון אחרת אמר עולא בסתם, קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה — אפילו מיאון אינה צריכה. וכן מסר רבה בר שימי בשם רבינא.

רש"י מפרש שלפי הלשון האחרונה אין חילוק בין שידכו ולא שידכו, בשניהם אינה צריכה לא גט ולא מיאון לעולא. ואילו ר"י פירש שבשידכו לדברי הכל צריכה גט. והחילוק בין שתי הלשונות הוא שללשון ראשונה רב ושמואל נוקטים שצריכה גט ומיאון אפילו בשלא שידכו, ודלא כרב נחמן. וללשון אחרונה לא דיברו רב ושמואל אלא בשידכו, וכרב נחמן. מבואר בגמרא שיש אופנים שלדברי הכל אין חוששים לקדושין; כאשר קדושה בבזיון, כגון באגודת ירק או בשוק — שודאי אין מתרצה האב בכך. וכן בכגון שנענה האב שלא מרצונו לקדש את הבת לקרוב של אמה, ואחר כך הלך קרובו של האב וקידשה — הואיל ובסופו של דבר הביטיח האב לאם, ודאי לא יזכר דבריו לקדשה לקרובו, ואינה מקודשת (אביי). ולרבא אין להניח כן בודאות אלא אם כבר טרח האב ועשה סעודה כדי לקדשה לקרובה של האם — שודאי אין אדם טורח בסעודה ומפסידה, ואין נוח לו בקידושי האחר.

קטנה שנישאה, אעפ"י שיש לה אב, הרי היא כיתומה בחייו שאין לו רשות לקדשה מעתה. ואם מת בעלה או גירשה וקידשה את עצמה — צריכה מיאון.

א. בעל השאלות ורב האי גאון ובה"ג והרי"ף פסקו כעולא וכרבינא, שאינה צריכה גט ולא מיאון. ואפילו שידכו.

ב. קטנה שנתקדשה ואחר כך נתרצה האב, יש אומרים שהקדושין חלים למפרע משעת הנתינה, משום שזכות היא לאב שבתו נתקדש, או משום שכאילו קידשה על מנת שיתרצה האב והרי נתקיים התנאי [ולפי זה אין צריך שמעות הקדושין יהיו בעין בזמן ריצוי האב]. ויש סוברים שאינה מקודשת אלא משעת הריצוי ואילך, ודוקא אם הקידושין קיימים בעין בשעה שנתרצה. (ע' בראשונים כאן; אה"ע לו, יא. וריצוי האב לאחר זמן יכול להועיל אפילו נתקדשה בבזיון, כמו שאמרו להלן בפיתה לשם אישות. ע' חזו"א לה, יז).

ויש אומרים שאפילו נתרצה האב כששמע, אין הקידושין כלום, כל שלא היתה דעתו בשעת הקידושין — לעולא ולרבינא. (כן פסק הרי"ף ובה"ג וסמ"ג (עשין מח). וכ"כ המפרשים בדעת הרמב"ם. וכן דעת ר"י הוקן. וכן נקט בתורי"ד (מו.). וכיו"ב מבואר בתורי"ד שבדלא שידך, אפילו נתרצה האב לבסוף אינה מקודשת אפילו לרב ושמואל, בקטנה). ואין כן דעת הרבה ראשונים (ערמב"ן רשב"א רא"ש ועוד; טור לו; שו"ת מהרי"ק ל).

לפירוש התוס' (מו. ד"ה בין), אפילו נתרצה האב יכולה הבת לעכב ולמאן באותם קידושין — לדברי רב. אבל לפרש"י אין יכולה למאן אלא קודם שנתרצה, וכדלהלן.

ג. אם כששמע האב מיחה — אינה מקודשת כלל ויוצאת בלא כלום. (רמב"ן). אם היה האב באותו מקום ושמע ושתק כשנתקדשה שלא מדעתו — צריכה גט, ששתיקתו כהודאה דמיא. (רמב"ן עפ"י הירושלמי).

ד. בנערה, לדעת הסוברים שאביה זכאי בקידושיה ולא היא (רבי יהודה. ולרבי יוחנן אף לחכמים) — דינה כדין קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה, אלא שאין מיאון לנערה ואינה צריכה אלא גט, לרב ושמואל. (ראשונים). וכן פסק הרי"ף. ולדברי בעל השאלות, תקנו באופן זה מיאון אף לנערה.

והרי"ד (בתוספותיו להלן מו.) כתב שבנערה אם נתרצה האב לבסוף — מקודשת אפילו בלא שידכו, כי כיון שלא מיחה קידושיה קיימים מפני שהיא בת דעת. ואף רבינא מודה בדבר. ה. קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה, וגדלה [קודם ששמענו ריצויו של אב] — כתב מהרי"ק (ל) שיש לחוש לקדושין דאורייתא אפילו לא נבעלה לאחר שגדלה, עכ"פ כאשר הקדושין קיימים בעין בשעה שגדלה, שיש לחוש שמא נתרצתה להתקדש כשגדלה. ואפילו הקדושין אינם בעין, יש להחמיר לכתחילה להצריכה גט.

ב. לדברי רב ושמואל שקטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה צריכה גט ומיאון, אם מת זה המקדש ונפלה לפני אחיו ליבום; —

אם עשה בה מאמר — צריכה גט וחליצה (כשאר יבמה שעשה בה יבם מאמר ובא לפוטרה) ומיאון (שמא הרואים שנותן לה גט יאמרו אין קדושין תופשים באחותה) — לכך היא ממאנת, להודיע שאין הגט ניתן אלא מספק אבל אפשר שלא נתרצה האב).

לא עשה בה מאמר — אינה צריכה מיאון לזיקתו אלא די לה בחליצה (שאינו לחוש שיאמרו אין קדושין תופשים באחותה, שהרי אחות חלוצה אינה אסורה אלא מדרבנן). כן אמר רב הונא אמר רב.

ג. נתקדשה לדעת אביה, והלך אביה למדינת הים ועמדה ונישאת — רב אמר אוכלת בתרומה (אם היה בעלה כהן) כל עוד לא בא האב ומחה בנישואין. (ואעפ"י שהדבר בספק, הלא מדין תורה ארוסה אוכלת בתרומה וחכמים הם שגזרו, הלכך ספק דרבנן לקולא. עפ"י רש"י ותוס'). ורב אסי אמר: אינה אוכלת, שמא יבוא אביה וימחה. היה מעשה וחשש רב לדברי רב אסי. אמר רב שמואל בר יצחק: מודה רב שאם מתה — אינו יורשה, כי מספק יש להעמיד הממון בחזקת בעליו. (ואפילו נכסי מלוג שהבעל אוכל פירות, אינם עומדים בחזקת הבעל, כי תפיסתו שלא כדין היתה).

א. מכך שרב חשש לדברי רבי אסי, היה נראה שכן הלכה. וכן נקט הרי"ף לעיקר. וכן פסק הרמב"ם (תרומות ה, טז וכס"מ). אבל רבנו תם פסק כרב לפי שהיה רבו של רב אסי ואין הלכה כתלמיד במקום הרב עד לאביי ורבא, כי לא חזר בו רב אלא שהחמיר על עצמו לנהוג כדברי רב אסי.

ב. יש אומרים שקטנה שאביה במדינת הים, יכולה להתקדש בעצמה קידושין דרבנן, כאילו היא יתומה — שכן תקנו לה חכמים מיאון כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר. ואף כאן שייך הטעם הזה. (כן כתבו התוס' בשם בעל השאלות [והרשב"א צדד מבעל השאלות להפך. וצ"ע]. וכן הביאו הראשונים מבה"ג [סוף הלכות קדושין — כשנתקדשה על ידי אמה כשאביה במדינת הים]. וכן פסק רבנו תם). והר' מנחם מיוני אינו מודה בדבר, והורה להלכה שאסור לקיימה, כי יש לחוש שמא אביה קידשה לאחר במקום שהוא שם. וכתבו הרמב"ן והרשב"א להחמיר בדבר. (ומשמע שכמו כן יש לחוש לשיטה הראשונה להצריכה מיאון. וכן פסק מהרי"ק — קג).

נישאת שלא לדעת אביה ואביה כאן — נחלקו אמוראים האם אוכלת בתרומה [ואפילו לרב אסי], לפי ששתיקתו מורה על הסכמתו (רב ירמיה בר אבא), או אינה אוכלת [אפילו לרב], כי שתיקתו מורה על כעסו (רב הונא).

נתקדשה וגם נישאת שלא לדעת אביה, ואביה כאן — רב הונא אמר אוכלת (שבשתיקתו מראש ועד

סוף מראה שלא אכפת לו בדבר כלל. רבא), ורב ירמיה בר אבא אמר: אינה אוכלת. וכן נקט עולא.
א. הרמב"ם (תרומות ה, טז) פסק בכל אופן שאינה אוכלת בתרומה, בין נתקדשה לדעת האב ונישאת שלא לדעתו בין נתקדשה ונישאת שלא לדעתו, בין שהיה כאן בין שהיה במדינת הים.

ב. יש לשמוע מכלל דברי הרא"ש שלא התיר רב הונא בנתקדשה ונישאת שלא לדעת אביה אלא באכילת תרומה, אבל לענין ירושה או טומאת בעל כהן לאשתו, הרי זה ספק שמא אין האב מרוצה בנישואיה ושתק בגלל ריתחא. (עפ"י שער המלך — תרומות ה, טז).

ג. כתב הרמב"ן ועוד: אף על פי שאין נוקטים כרב ושמואל בנתקדשה שלא מדעת אביה להצריכה גט, אבל נתקדשה ונישאת והוא שותק — צריכה גט ומיאון, שנעשה בה מעשה יתומה בחיי האב. ומשמע אפילו בלא שידוכין. ואולם לדברי הרי"ף אין חוששים לקידושין ונישואין אפילו נתרצה האב.

דף מה

פח. אב שקידש אשה לבנו, האם חוששים לקידושין?

זה היה מעשה והורה רבינא שאין חוששים לקדושין, שאין לחוש שמא נתרצה הבן בקדושי האב. ומשמע בגמרא שזהו רק לפי שיטתו שקטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה, אין חוששים שמא נתרצה האב, אבל לרב ושמואל חוששים לכך, אף כאן יש לנו לחוש שמא גילה הבן לאביו שהוא חפץ בה, והרי האב זוכה בה עבורו.

א. משמע שרבינא מדבר אפילו בששידכו מתחילה, אעפ"כ אין חוששים לריצוי הבן. ולרב ושמואל — חוששים דוקא בששידכו. (עפ"י רמב"ן ותוס' ועוד).

ב. אם אומר האב שהיה שליח הבן — המהרי"ט (אה"ע, תשובה מג) נקט שאינו נאמן [ודוקא קודם הקדושין היה נאמן לומר שהוא שליח]. וכן אם אומר שלא עשאו הבן שליח — יש מקום לחוש שמא משקר.

ובספר שערי ישר (ו, טו) נקט שהאב נאמן על כל צד שהיה אומר, כדין עד אחד באיסורין. והגמרא מדברת באופן שאינו לפנינו לשאלו.

ג. המקדש אשה לחברו — חוששים לקידושיה, שמא עשאו חברו שליח. ודוקא בששותק או שהיה במדינת הים. וכן נראה שדוקא בשידוך, אבל לא שידוך אין חוששים לשליחות. ויש אומרים שאין לחוש לריצוי אלא בבנו אבל באחר אין לחוש לקדושין כלל. (ערמב"ן).

ד. נחלקו הראשונים להלכה, האם מועיל לקדש אשה לבנו או לחברו שלא מדעתו, כאשר גילה דעתו מקודם לכן שהוא חפץ בה, משום 'זכין לאדם שלא בפניו', או שמא צריך שיעשנו שליח בפירוש. (ערי"ף ורא"ש ור"י הזקן; טור אה"ע לה. ובשו"ע (סעיף ד) הביא דעת הרא"ש ללא חולק, שמקודשת. ובחלקת מחוקק שם העיר שמשמע ברא"ש שאין זה הדין פסוק בידו בהחלט).

יש להעיר על לשון הפוסקים שכתבו שאמר לאדם לשדכה לו והלך השדכן וקידשה. ויש מקום לדייק שבדוקא נקטו כן אבל אין די בגילוי דעת בעלמא שחפץ בה. ואולם בהגהות אשר"י ריש פרקין מובא מר"מ ורבנו שמחה גם כשידוע שחפץ בה בלבד. [ונראה דוקא כשידוע שחפץ באופן מעשי, אבל אם רק גילה חפצו להינשא לה אינו כלום, כי שמא אין ביכלתו לישא עתה ולהתחייב לה מזונות וכד' — אלא מדובר כשידוע